actionem, vel dispositionem in eo, cui datur, Itaque absolutio sacramentalis, quia requirit contritionem, confessionem, et satisfactionem, non potest in invitum conferri; absolutio ab excommunicatione, aliisque censuris, quia non pendet necessario nisi a voluntate Prælati, potest in invitum conferri. Porro indulgentia exigit in suscipiente primum, ut sit in statu gratiæ, deinde ut faciat quæ præscribuntur in litteris indulgentiæ, visitet basilicas, oret, jejunet, eleemosynas faciat; quæ omnia sic a libero arbitrio pendent, ut ab invito extorqueri non possint. Quare indulgentia, quamvis sit absolutio, non est mirum si in invitum conferri nequeat.

Quarta objectio. Absolutio requirit cognitionem causæ; sed indulgentiæ sæpe dantur in communi omnibus, qui hoc aut illud egerint, non cognitis causis eorum, quibus indulgentiæ tribuuntur: non igitur indulgentia judicialis absolutio dicenda est. Responsio. Absolutio particularis, et absoluta, ut etiam condemnatio, quia feruntur secundum allegata, et probata, sine dubio requirunt particularem et accuratam cognitionem causæ. At absolutio quædam generalis, et conditionata, non requirit cognitionem causæ, nisi generatim. Prior absolutio dicitur sententia ab homine, posterior a jure. Atque indulgentiæ quidem, quæ dantur singulis pœnitentibus, quæ apud veteres usitatissimæ erant, similes sunt priori absolutioni, et ideo tunc exigitur cognitio causæ in particulari: eæ vero, quæ dantur omnibus generatim, et cum conditione certi operis faciendi, ut militandi adversus Mahumetanos pro recuperanda Hierosolyma, similes sunt posteriori absolutioni, et propterea satis est generatim cognoscere justam causam adesse talis indulgentiæ concedendæ.

Quinta objectio. Archiepiscopus ad totam provinciam indulgentiam suam extendere potest, ut habetur cap. Nostro, de pœnit. et remiss. At non sunt proprie subditi Archiepiscopo omnes provinciales, sed ii soli, qui ad ejus diœcesim pertinent: igitur indulgentia non est absolutio proprie dicta, quæ jurisdictionem exigit. Respondeo. Non sunt quidem omnes provinciales absolute subditi Archiepiscopo, sed sunt tamen omnes subditi in certis casibus, quorum unus est indulgentiæ condonatio.

Postrema objectio. Si indulgentia esset judicialis absolutio, non posset Summus Pontifex ullius indulgentiæ particeps esse, cum se ipse judicialiter absolvere nequeat, nec se, vel alium superiorem habeat. Atqui id videtur absurdum, ut Summus Pontifex illis indulgentiis frui non possit, quæ sunt communes omnibus fidelibus. Quod idem argumentum fieri potest de Episcopis, quod attinet ad indulgentias, quæ ab illis toti populo conceduntur. Responsio. Non defuerunt qui negaverint, Summum Pontificem, aut Episcopos participes esse posse indulgentiarum, quas ipsi cæteris in commune largiuntur. Certe Archidiaconus in cap. indulgentiæ, de pœnitent. et remiss. in 6. ita docet. Atque in eamdem sententiam paucos alios citat Sylvester in Summa, verbo Indulgentia num. 21. Contra tamen sentiunt omnes alii, tum Theologi, ut S. Thomas, Durandus, Richardus et alii, in 4. dist. 20. et Sotus dist. 21. tum Juris Canonici interpretes, in cap. Nostro, de pœnit. et remiss. et in cap. Indulgentiæ, eodem in 6. Quibus accedit Navarrus in tract. de Jubilæo, notab. 20. num. 19. Quamvis autem hæc sententia communis verissima sit, et omnino consentanea rationi, tamen argumentum contrarium non facile solvitur. Illa enim principia certissima sunt, neminem posse ligari, vel solvi, nisi a superiore; et neminem sui ipsius superiorem esse: unde etiam fit, ut nemo se in sacramento Pœnitentiæ absolvere unquam sit ausus. Posset igitur fortasse dici Summum Pontificem et Episcopos erga alios viri absolutione, erga se vero solutione dumtaxat. Posset item dici, non posse quidem Pontificem immediate seipsum absolvere per indulgentiam, sed posse per alium id facere, cui ipse potestatem tribuat. Cur enim possit Confessario suo facultatem dare, ut se a peccatis absolvat, quod omnes admittunt, et non possit eidem potestatem facere, ut sibi indulgentiam, conferat? Certe hæc responsio probabilis visa est Cardinali Cajetano tract. 15. cap. 5. et ante eum Richardo in 4. dist. 20. art. 4. quæst. 3. in solutione argumenti. Quamvis enim indulgentia non pertineat ad sacramentum Pœnitentiæ, pertinet tamen ad forum interius, et pœnitentiale, in quo Summus Pontifex potest se alteri subjicere, qui in se ministerio clavium utatur. Potest etiam postremo et optime dici, posse Pontificem indirecte participem fieri indulgentiæ a se vel a prædecessore generatim propositæ, etiamsi nolit uti opere Confessarii, sed solum ea præstare, quæ ab aliis exiguntur ad indulgentiam consequendam, quòniam ut recte ait S. Thomas in 4. dist. 20. qu. 1. art. 5. qu. 4. ad ult. non potest quidem Pontifex se ipse directe absolvere, sed potest uti iis rebus, quas ipse aliis ex jurisdictione concessit. Tales autem sunt indulgentiæ, ad quas ipse percipiendas accedit, non ut Pastor, sed ut unus de grege, subjectus clavibus Ecclesiæ, ac per hoc indirecte, et per accidens subjectus sibi. Addit Dominicus a Soto loco citato, hanc ipsam subjectionem indirectam non esse etiam coactivam, quoniam absolutio quæ datur in indulgentia, non est quasi sententia personalis ab homine lata, neque etiam quasi lata a jure, et coactiva, sed quasi lata a jure communi, et non continens coactionem, sed remissionem cum conditione talis operis faciendi.

CAPUT VII.

A quo vinculo per indulgentias solvamur, vel absolvamur.

Cum demonstratum sit indulgentiam esse absolutionem cum annexa solutione, sequitur, ut explicemus, a quo vinculo nos indulgentia solvat, vel absolvat. Sic enim constabit, quæ sit propria ratio, definitio ac natura indulgentiæ. Sciendum igitur est, duplex esse vinculum, sive debitum, sive reatum peccati, alterum culpæ, alterum pœnæ. Rursus autem reatum pœnæ iterum esse duplicem, alterum pœnæ naturalis, quæ consequitur originale peccatum, qualis est morbus, mors, ignorantia, concupiscentia, et similes: alterum pœnæ personalis, quæ consequitur peccatum actuale, qualis fuit pestis immissa in populum ob peccatum Davidis. Rursus, reatum pœnæ personalis, alterum pertinere ad forum externum, alterum ad internum. Rursum reatum pœnæ debitæ in foro interno, sive pœnitentiali, alterum esse pœnæ injunctæ, alterum injungendæ. Denique reatum ejusdem pœnæ sive injunctæ, sive injungendæ, vel esse debitum, ut satisfiat soli Ecclesiæ, vel ut satisfiat etiam Deo. His divisionibus expositis, propositiones more solito adjiciendæ sunt.

Prima propositio: « Per indulgentias non absolvimur, nec solvimur a reatu culpæ ullius, id est, nec lethalis, nec venialis ». Et quidem de culpa lethali nulla dubitatio esse potest; nam cum ea tolli non possit sine infusione gratiæ, et gratia non infundatur ministerio humano nisi per sacramenta, pro comperto habendum est, eam per indulgentias non posse tolli. De veniali autem videtur quidem Petrus Paludanus in 4. dist. 20. qu. 4. existimare, tolli eam per indulgentiam. Sed longe probabilior est aliorum communis sententia, per indulgentias non tolli nisi reatum pœnæ temporalis, qui remanet culpa dimissa. Siquidem indulgentia supplet locum satisfactionis pœnitentialis, et ideo dicitur ab Innocentio, cap. Cum ex eo, de pœnit. et remiss. enervare pœnitentialem satisfactionem, cum est indulgentia indiscreta. Præterea, cum Pontifices indulgentias concedunt, sæpe declarant se condonare pœnitentiam injunctam, sæpe etiam dicunt, se largiri certum numerum annorum, vel dierum indulgentiæ, quæ nullo modo ad peccata venialia, sed ad solas pœnas accommodari possunt. Itaque si quando in litteris indulgentiarum legatur concedi absolutionem a culpa et pœna: intelligendum est id propterea dici, quod indulgentia conjungitur ordinarie cum confessione sacramentali, et facit, ut qui per sacramentum Pœnitentiæ fuit absolutus a culpa, per indulgentiam absolvatur a pœna. Pari ratione, cum dicunt Pontifices, se per indulgentias absolvere pœnitentes a peccatis, vel condonare omnia peccata, vel dimidiam, aut tertiam partem peccatorum, semper loquuntur de peccatis quoad pœnam, non quoad culpam, quæ ante indulgentiam remissa esse creditur.

Secunda propositio: « Per indulgentias non liberamur a pœnis naturalibus ». In hac omnes auctores conveniunt. Constat enim definitum esse a Deo, ut pœnæ illæ naturales non tollantur, nisi cum natura ipsa mutabitur, id est, cum per resurrectionem mortale hoc induet immortalitatem, 1 Cor. xv. et cum adoptionem filiorum Dei perfectam consequemur, redemptionem videlicet corporis nostri. Rom. viii.

Tertia propositio: « Nec pœnas, quæ in foro externo, et contentioso, sive ecclesiastico, sive sæculari infliguntur, indulgentiæ tollere possunt ».

Docet hoc S. Thomas in 4. dist. 20. qu. 1. art. 5. quæstiuncula 2. nec dissentiunt alii scriptores. Siquidem pœnæ fori externi propter bonum Reipublicæ infliguntur, ut facinorosi deterreantur a peccatis, et probi homines securitate fruantur. Præterea, indulgentiæ non conceduntur, nisi pœnitentibus, et Deo reconciliatis: pœnæ autem illæ

fori externi infliguntur maxime pertinacibus, et rebellibus. Denique indulgentiæ, ut dictum est, locum obtinent satisfactionis pœnitentialis : quare non aliam pœnam tollunt, nisi quam debemus in foro secreto et pœnitentiali.

Quarta propositio : « indulgentiæ liberant homines a reatu pœnæ non solum coram Ecclesia, sed etiam coram Deo ». Hæc propositio negabatur olim a nonnullis, quorum sententiam referunt, et refellunt Theologi veteres, S. Thomas in 4. dist. 20. q. 1. art. 3. et alii. Eadem hoc tempore negatur a Luthero, Calvino, cæterisque sectariis, qui docent, indulgentiam apud veteres non fuisse aliud, nisi relaxationem mulctæ, quam Ecclesia ipsa imperaverat, non ut per eam satisfieret Deo, sed exempli et disciplinæ causa, ut omnes intelligerent, illum, qui ejusmodi pœnam luebat, vere recipuisse. Et quidem adversus Catholicos in hac re minus recte sentientes, probatur nostra propositio his argumentis. Primo quoniam si solum deberet Ecclesiæ satisfieri, sive tolli præceptum agendæ pœnitentiæ ab Ecclesia positum, non esset opus thesauro meritorum Christi et sanctorum. Secundo non esset utilis, sed noxia indulgentia, et Ecclesia filios suos in re maxime gravi decipere videretur, liberaret enim eos a pœna hujus vitæ mitissima, et remitteret ad pœnam atrocissimam purgatorii. Tertio non possent concedi indulgentiæ pro defunctis, quippe, qui non ligantur jam Ecclesiæ præceptis, neque aut ipsi disciplina indigent, aut aliis exemplo esse possunt.

Quarto, multi fideles indulgentias percepturi, confitentur sacerdotibus peccata, et satisfactionem injunctam explent : interdum etiam Pontifices in litteris indulgentiarum præscribunt, ut sacerdotes injungant pœnitentias salutares iis, qui indulgentiam consequi desiderant ; igitur et populi, qui suscipiunt indulgentias et Pontifices, qui eas tribuunt, ejus sententiæ se esse testantur, ut indulgentiæ potissimum prosint ad pœnam purgatorii expiandam. Denique hoc significare videntur verba illa, de vera indulgentia, quæ addi solent cum indulgentiæ in sacello Pontificio promulgantur. Vera enim indulgentia dicitur, quæ reatum pœnæ non solum coram Ecclesia, sed etiam coram Deo vere tollit.

Jam vero adversus hæreticos non est cur multum laboremus in hac re comprobanda. Ipsi enim propterea negant indulgentiis tolli reatum pœnæ coram Deo, quoniam existimant, post remissionem culpæ nullum superesse reatum pœnæ coram Deo, nullaque opus esse vera satisfactione; et quia negare non possunt, apud veteres exstare plurima testimonia pœnarum, quæ pœnitentibus injungebantur, vel relaxabantur, ideo docent, eas pœnas infligi solitas exempli, et disciplinæ causa. Cæterum hæc omnia satis copiose tractavimus in IV lib. de pœnit. ubi etiam omnia argumenta diluimus, quæ a Luthero, Philippo, et Calvino in medium allata fuerunt. Ne tamen hoc loco nihil omnino dixisse videamur, probare possumus indulgentias valere ad relaxandam pœnam etiam coram Deo, primo ex verbis Christi sæpe citatis. Matth., XVI. *Quodcumque solveris super terram, erit solutum et in cœlo.* Et Matth., XVIII. *Quæcumque solveritis super terram, erunt soluta et in cœlo* (1); quorsum enim additur, et in cœlo, si non solvitur vinculum nisi humanum? Secundo ex Patribus, qui passim affirmant, per injunctas vel sponte assumptas pœnas, satisfieri Deo. Tertullianus in lib. de pœnit. loquens de iis, qui dum agunt pœnitentiam redeunt ad peccata, ita inquit : « Qui per delictorum pœnitentiam instituerat Domino satisfacere, Diabolo per aliam pœnitentiæ pœnitentiam satisfaciet ». S. Cyprianus in serm. 5 de lapsis : « Dominus, inquit, orandus est, Dominus nostra satisfactione placandus ». S. Pacianus in Paræsnesi ad pœnitentiam : « In quantum, inquit, pœnæ vestræ non peperceritis, in tantum vobis Deus parcet ». S. Augustinus homil. 50. ex libro quinquaginta homiliarum, cap. 11. « Veniat, inquit, ad Antistites, per quos illi in Ecclesia claves ministrantur, accipiat satisfactionis suæ modum, et id agat, quod non solum illi prosit ad recipiendam salutem, sed etiam cæteris ad exemplum. » Et cap. 15 : « Non sufficit, inquit, mores in melius mutare, nisi etiam de iis, quæ facta sunt satisfiat Deo per pœnitentiæ dolorem, per humilitatis gemitum, per contriti cordis sacrificium, cooperantibus eleemosynis ». Petrus Damiani in serm. 2 de S. Andrea : « Ne tibi, inquit, blandiaris, si graviter peccanti levior pœnitentia a mansueto, vel dissimulante dictatur, cum in

(1) Mat. XVI, 19 ; Mat. XVIII, 18.

purgatoriis ignibus perficiendum sit, quicquid hic minus feceris ».

Ex his testimoniis manifeste colligimus, per injunctas pœnitentias satisfieri Deo, ac per hoc indulgentias, quæ ab ejusmodi pœnitentiis absolvunt, expiare pœnæ temporalis reatum etiam coram Deo. Multa possent alia testimonia veterum adduci, sed non sunt omnia ubique repetenda. Tertio probatur ratione ducta a simili. Pœnitentiæ siquidem a sacerdotibus impositæ, et ea quæ sponte assumuntur, sunt omnino similes ; constant enim ex iisdem rebus, oratione videlicet, jejuniis, et eleemosynis, et ad eumdem finem tendunt, et aliæ alias juvant, immo sacerdotes cum pœnitentias imponunt, hortantur pœnitentes, ut ipsi etiam sponte assumant alias, cum credibile sit, impositas non esse æquales criminibus, et Cyprianus dicat in serm. de lapsis, « pœnitentia crimine minor non sit ». Quod idem alii Patres docent. Certum autem est, per pœnitentias sponte assumptas satisfieri Deo, ut perspicuum est ex eo, quod occultæ esse solent, juxta illud Psal. VI. *Lavabo per singulas noctes lectum meum, lacrymis meis stratum meum rigabo* (1). Igitur et pœnitentiæ a sacerdotibus non solum exempli, vel disciplinæ causa, sed etiam ad satisfaciendum Deo imponi solebant. Præterea, pœnitentiæ pro occultis criminibus occulte injungebantur, sicut et ipsa confessio secreta esse debebat, ut patet ex epistola. S. Leonis I ad Episcopos Campaniæ : non igitur semper injungebantur exempli, vel disciplinæ causa. Denique omnia argumenta, quibus in I lib. de Purgatorio, demonstravimus post hanc vitam exstare loca pœnalia, in quibus exerceantur animæ illorum, qui dum viverent, pro suis peccatis non integre satisfecerunt Deo ; probant etiam indulgentias liberare homines a reatu pœnæ non solum coram Ecclesia, sed etiam coram Deo. Nam nec ipsi Lutherani indulgentias negarent, si Purgatorium crederent. Est tamen hoc loco animadvertendum, indulgentias quæ conceduntur in hac vita immediate, et principaliter liberare a debito pœnæ subeundæ in hac vita, mediate vero, et quasi secundario a debito pœnæ subeundæ in purgatorio. Quemadmodum enim pœna purgatorii succedit pœnæ, quæ non est in hac vita integre expiata : sic etiam indulgentia liberans a debito totius pœnæ temporalis, quæ in hac vita persolvenda fuisset : consequenter liberat a pœna purgatorii, quæ illi forte successisset.

Quinta propositio : « Cum in forma indulgentiæ palam exprimitur concedi remissionem pœnitentiæ injunctæ, non intelligitur concedi remissio nisi ejus pœnitentiæ, quam sacerdos in sacramento Confessionis injunxit. » Est hæc propositio adversus nonnullos, qui per injunctam pœnitentiam intelligi volunt omnem omnino pœnitentiam, quoniam ut ipsi existimant, omnis pœnitentia peccatis debita, injuncta dici potest, vel a sacerdote, vel a canone pœnitentiali, vel certe a Deo. Ita docuit quidam Thomas Elysius in Clypeo piorum Catholicorum qu. 44. art. 7. sed contra sentiunt plerique omnes viri docti, ut D. Thomas, Cajetanus tract. 15. cap. 7. Dominicus a Soto in 4. dist. 21. q. 2. art. 2. concl. 3. Martinus Ledesmius in. 3. sent. par. 2. q. 27. art. 2. Navarrus in tract. de Jubilæo, et Indulgentiis, Notab. 11. num. 12. Antonius Cordubensis de Indulg. qu. 9. proposit. 3. Sylvester, verbo, Indulgentia, qu. 8. num. 12. et quæst. 10. num. 11. Gabriel in Supplemento, lib. IV. sent. dist. 41. quæst. 3. art. 2. propos. 10. ac præterea Petrus Paludanus, Adrianus, Petrus a Soto, et alii nominandi in sequenti propositione. Et certe res non videtur esse dubia. Nam pœnitentia non dicitur proprie injungi, nisi a sacerdote, qui in particulari obligat præcepto suo pœnitentem ad certa opera pœnalia peragenda. Canones enim pœnitentiales exprimunt quidem generatim, quæ pœnitentia quibus peccatis conveniat, sed quoniam non satis est ad justam pœnitentiam imponendam scire *quid congruat peccato secundum se, nisi* simul attendantur variæ circumstantiæ, maxime circa personam pœnitentis ; ideo non potest a canone pœnitentiali pœnitentia absolute injungi ; neque ullus tenetur ad eam pœnitentiam subeundam, quæ notatur in canone pœnitentiali, nisi ab aliquo judice injungatur. Pari ratione Deus non dicitur proprie injungere pœnitentiam, sed exigere eam, quæ sequitur ex natura rei, ad peccati gravitatem. Accedit præterea, quod cum indulgentiæ concessio secundum jura sit res odiosa, quippe quæ relaxat pœnitentiæ rigorem, ut recte docet et probat Navarrus in tract. de Jubilæo notab. 9, num. 9. non de-

(1) Psalm. VI, 7.

bent extendi verba litterarum Pontificiarum ad pœnitentias injunctas largo modo, et improprie, sed restringi ad injunctas proprie, quales non sunt nisi eæ, quæ a sacerdotibus in sacramento Pœnitentiæ injunguntur. Quæ enim definiuntur in canonibus, vel exiguntur, non possunt dici injuncta, nisi largo modo, et improprie.

Sexta conclusio ; « Cum non fit mentio injunctarum pœnitentiarum, sed absolute conceduntur indulgentiæ, intelligendum est, condonari omnes pœnitentias, sive injunctæ sint, sive injungi potuerint ». Hæc propositio est adversus graves auctores. Alexandrum Alensem in summa Theologica par. 4. quæst. 23. memb. 2. Durandum et Paludanum in 4. sentent. dist. 20. qu. 4. Adrianum VI. in 4. sentent. quæst. de indulgentiis, §. Sed ex hoc petes ulterius, Petrum a Soto lect. 2. de indulgent. prope fin. et Card. Cajetan. tract. 15. cap. 7. qui docent indulgentias numquam dari, nisi de injunctis. Sed tamen habemus nostræ sententiæ patronos alios auctores, nec pauciores, nec minus graves, sanctum Thomam in 4. dist. 20. quæst. 1. art. 3. Joannem Majorem in 4. distinct. 20. quæst. 2. §. Dubitatur; Sylvestrum, verbo Indulgentia, q. 2. num. 1. Dominicum a Soto in 4. dist. 21. quæst. 1. artic. 1. Michaelem Medinam disp. 4. de indulgent. Ledesmium in 2. par. 4. quæst. 27. art. 2. Antonium Corduben. quæst. 9 de indulgent. Navarrum tract. de Jubilæo Notab. 11. num. 18. et ex veteribus Canonistis Panormitanum, et Joan. Andream in cap. Quod autem, de pœnit. et remiss. Denique fatetur Cajetanus hanc esse communem sententiam, nec immerito. Nam illi quoque, quos pro ipso citavimus, excepto Petro a Soto, non tam aperte loquuntur, ut certum sit eos ejusdem esse sententiæ, quamvis in eam propendere videantur. Probatur igitur nostra propositio, primo ex constitutione extravagante Bonifacii VIII, quæ incipit, Antiquorum : in qua legimus, indulgentiam datam, esse plenam, largiorem, et plenissimam. At certe si non concederetur indulgentia, nisi de injunctis pœnitentiis, satis fuisset dicere concedi plenam, sive plenariam. Quid igitur sibi vult plenior et plenissima? Adde quod auctor Glossæ in hanc extravagantem scribit, Bonifacium de hac re interrogatum respondisse, per plenissimam indulgentiam se intellexisse illam omnem indulgentiam, ad quam se claves Ecclesiæ possunt extendere. Non potest autem dubitari, ut etiam Cajetanus, et Petrus a Soto fatentur, quin claves Ecclesiæ ad indulgendas pœnitentias non injunctas, sed tamen debitas in judicio Dei possint extendi. Adde præterea, quod Paludanus loco notato testatur, ab eodem Bonifacio fuisse prohibitum pœnitentiarium, ne confitentibus peccata anno illo jubilæi satisfactiones injungeret. Non igitur dubitari potest, quin Pontifex Bonifacius indulgentias de non injunctis dare voluerit. Simile est, quod de Pio V Pontifice Maximo et optimo testatur Bartholomæus ab Angelo, in libro italico, qui inscribitur « Consolatione de pœnitenti », lib. 1. cap. 4. pag. 13. scribit enim hic auctor, Pium V, privatim interrogatum, affirmasse, indulgentias absolute pronunciatas, non restringi ad pœnitentias injunctas, sed extendi etiam ad non injunctas. Et quamvis duo isti Pontifices non ediderint publicam hujus quæstionis explicationem per rescriptum aliquod Pontificium, tamen non est levis momenti tantorum virorum etiam privata sententia. Secundo probatur ex consuetudine nostrorum temporum. Nunc enim vix unquam injunguntur pœnitentiæ multorum annorum, et tamen Pontifices, qui hoc non ignorant, adhuc promulgant indulgentias septem, vel decem annorum, atque alias similes ; igitur non volunt Pontifices, hoc saltem tempore, indulgentias restringere ad pœnitentias injunctas, sed extendunt etiam ad eas, quæ merito injungi possent si pœnitentiæ criminibus æquales injungerentur. Præterea, ut supra diximus, hoc tempore qui se parant ad indulgentias consequendas, confiteri solent peccata sacerdoti, et injunctam satisfactionem implere ; non igitur existimant, sibi tantum injunctas pœnitentias condonari, sed alias longe majores : quod si hæc populorum existimatio non esset vera, manifeste falleretur populus, et hujus deceptionis causa in Prælatos Ecclesiæ referri posset. Denique in litteris indulgentiarum aliquando ponitur, ut sacerdotes imponant salutares pœnitentias iis, qui indulgentias consecuturi sunt ; non igitur indulgentia earum litterarum ad injunctas pœnitentias sed non injunctas pertinet. Neque enim Pontifices, relaxare intendunt pœnitentias illas salutares, quas jubent imponi.

CAPUT VIII.

Solvuntur argumenta contraria.

Adversus doctrinam capitis superioris non desunt objectiones, vel calumniæ Lutheranorum, sed eas in librum sequentem differre maluimus. Hoc autem loco solum diluemus argumenta, quæ fieri solent adversus postremam propositionem capitis superioris.

Prima objectio. In jure canonico additur particula de injunctis, cum de indulgentiis concedendis agitur; igitur ea particula subintelligi debet, etiam cum non exprimitur. Debet enim indulgentiarum concessio semper explicari ad formam juris. Id quod expresse testatur forma indulgentiarum, quæ in sacello Pontificio promulgantur. Dicuntur enim dari indulgentiæ secundum formam Ecclesiæ consuetam. Responsio. Additur quidem nonnumquam caparticula, De injunctis, in jure canonico : sed sæpe etiam non additur : proinde nihil efficit hoc argumentum. Porro sæpe non addi eam particulam facile demonstrari potest. Nam in extravaganti Antiquorum, in extravaganti Unigenitus, in extravanganti Quemadmodum, de pœnitent. et remiss. numquam illius particulæ fit mentio. Innocentius III, in Bulla expeditionis pro terra sancta recuperanda, quæ habetur in tomis Conciliorum post Concilium Lateranense, concedit plenariam indulgentiam sine ulla mentione pœnitentiæ injunctæ. Gregorius VII Pontifex in epistola ad monachos Massilienses, et in aliis passim indulgentias absolute concedit. Denique Sergius junior ante annos ferme 800. ut supra notavimus, indulgentiam dedit trium annorum, et trium quadragenarum, sine ulla adjunctione de injunctis, vel non injunctis pœnitentiis. Ex quo, intelligimus per formam Ecclesiæ consuetam non significari indulgentiam de injunctis, sed alia, quæ in suscipiendis indulgentiis semper observantur, ut videlicet qui eas suscipit, si peccatorum lethalium conscientiam habeat, cor contritum gerat, cum proposito confitendi suo tempore eadem peccata sacerdoti ; præterea preces fundat pro Ecclesia, pro Summo Pontifice, pro aliis rebus in forma indulgentiarum expressis ; denique illa omnia perficiat quæ pro assequenda indulgentia *præscribuntur*.

Secunda objectio. Non dicuntur proprie remitti, nisi debita : *nemo autem debitor est* pœnitentiæ agendæ tribus, vel septem, vel pluribus certi numeri annis, nisi ea pœnitentia a sacerdote sibi fuerit injuncta; igitur cum indulgentiæ remittunt tres, vel septem, vel plures annos pœnitentiæ, de injunctis intelligendæ sunt, etiam si forte nomen injunctæ, tacitum fuerit. Responsio. Fateor equidem, formam condonandi certum numerum annorum, vel dierum, vel quadragenarum pœnitentiæ ex antiquo usu relictam esse. Nam ideo certus numerus annorum, vel dierum in indulgentiis exprimebatur, quia certus etiam numerus annorum, vel dierum pœnitentibus injungebatur, ut eo tempore se in bonis operibus laboriosis, et pœnalibus exercerent. Cæterum hoc tempore non injungitur quidem pœnitentia tam severa, tamen vere debitores sunt, qui peccata gravia commiserunt, pœnitentiæ agendæ multis vel annis, vel diebus, et ideo per indulgentias remittuntur hoc tempore pœnitentiæ certorum annorum, vel dierum, id est, remittitur debitum pœnæ, cui satisfecissent, si tot annis, vel diebus pœnitentiam egissent.

Tertia objectio. Innocentius III in Concilio Lateranensi, ut habemus cap. Cum ex eo, de pœnit. et remiss. restringit Episcoporum potestatem in indulgentiis conferendis ad condonationem unius anni de injunctis pœnitentiis. At si indulgentiæ secundum jura dari possent tam de injunctis, quam de non injunctis, Pontifex restrigens solum indulgentias de injunctis, inane decretum fecisset; voluit enim resecare indulgentias superfluas, et indiscretas per quas satisfactio pœnitentialis, ut ipse loquitur, enervatur. Non autem resecasset, si possent indulgentiæ dari de non injunctis, de quibus ipse nihil decrevit. Quod si respondeas, Pontificem dum resecavit superfluas indulgentias de injunctis pœnitentiis, censeri majore ratione resecasse indulgentias de non injunctis : contra objicietur, quod graviores sint pœnitentiæ injunctæ, quam non injunctæ, quæ illæ obstringunt coram Deo et Ecclesia, istæ autem coram Deo tantum : et cum tollantur graviora, non censentur sublata etiam leviora. Responsio. Primum dici posset, injunctas pœnitentias esse graviores aliquando et secundum quid ; non injunctas autem ut plurimum et simpliciter; potest enim accidere, ut alicui pœnitentia injungatur non quidem *integra et* æqualis, sed tamen ejusmodi, ut plus pœnæ *per eam expietur, quam expiandum relin-*

quatur; tamen ut plurimum longe plus est, quod expiandum restat per non injunctas pœnitentias, quam quod expiatur per injunctas: pari ratione tanto minus est obstringi coram Deo, et coram Ecclesia ad agendam pœnitentiam injunctam levissimam, et forte unius horæ, quam obstringi coram solo Deo ad perferendum cruciatum acerrimum multorum annorum: ut illud dici possit gravius secundum quid, hoc autem gravius simpliciter. Quare qui restringit indulgentias de pœnitentiis injunctis, jure censetur restringere etiam indulgentias de non injunctis, si revera modum ponere voluit indulgentiis. Deinde responderi potest brevius et facilius: in decreto Innocentii duas restrictiones contineri, unam quoad tempus, ut non liceat Episcopis excedere unum annum in indulgentiis condonandis: alteram quoad genus, sive qualitatem, ut non liceat eisdem indulgentias concedere absolute, sed solum de injunctis pœnitentiis; per hoc enim omnia quæ possunt fieri, argumenta cessant. Est autem hoc loco observandum, quod quamvis non teneatur qui indulgentias percipit, injunctam pœnitentiam explere, nisi forte indulgentia minor sit quam debitum ipsius, aut impletio pœnitentiæ injunctæ sit una ex conditionibus expressis in litteris Pontificiis pro indulgentia obtinenda: tamen hortandi, ac monendi sunt pœnitentes, ut injunctam pœnitentiam diligenter devoteque perficiant, tum quia pœnitentia illa medicinalis, tum quia meritoria erit, tum quia fieri potest, ut indulgentia, quam se percepturum sperat, ob aliquod impedimentum non vere percipiat; de qua re vide S. Thomam in 4. dist. 20. quæst. 1. art. 3. quæst. 1. ad 4. Panormitanum in cap. Quod autem, de pœnitent. et remiss. Gabrielem in supplemento 4. dist. 45. quæst. 3. art. 2. proposit. 11. Angelum in Summa, verbo Indulgentia, num. 1. Sylvestrum, verbo eodem, quæst. 9. num. 23. et Anton. Cordub. quæst. 10. de indulgent. coroll. 4.

Ex his quæ hactenus dicta sunt colligi potest integra indulgentiæ definitio, quæ talis erit: indulgentia est absolutio judicialis a reatu pœnæ Deo debitæ in foro pœnitentiario, extra sacramentum data per applicationem satisfactionum, quæ thesauro Ecclesiæ continentur. Quod si quis definitionem extendere velit ad indulgentias, quæ pro defunctis accipiuntur, quæ sunt indulgentiæ per modum suffragii, non simpliciter, et absolute, mutare poterit illud initium, est absolutio judicialis a reatu etc., et dicere, est remissio pœnæ etc. Porro Cajetani definitio: indulgentia est absolutio a pœna injuncta in foro pœnitentiæ, quæ habetur tract. 15. cap. 2. partim videtur redundans, propter verbum, injuncta, partim deficiens, propter omissam mentionem thesauri. Definitio Dominici a Soto in 4. dist. 21. quæst. 1. art. 1. indulgentia est relaxatio pœnæ peccato debitæ, quæ extra sacramentum fit, nimium est diminuta, cum neque explicet, an indulgentia sit proprie absolutio, neque doceat a qua pœna hominem liberet, neque thesauri mentionem faciat.

CAPUT IX.

De varietate indulgentiarum.

Explicuimus hactenus de indulgentiis, an sint, et quid sint, nunc quales sint paucis expediemus. Nihil enim aliud circa indulgentiarum qualitatem quæri posse video, nisi quæ sit indulgentiarum varietas. Invenio putem indulgentias quinque modis consuevisse concedi. Interdum enim conceduntur aliquot dies, vel anni indulgentiarum; interdum quadragenæ dierum; interdum tertia, vel quarta, vel alia peccatorum pars; interdum indulgentia plenaria; interdum indulgentia plena, plenior, et plenissima in forma jubilæi; et rursus hæc omnia vel conceduntur in vita, vel in articulo mortis; et denique vel sunt indulgentiæ temporariæ, vel perpetuæ. Et quidem indulgentia tot dierum, vel annorum, secundum veriorem sententiam significat remissionem pœnitentiæ, quæ peragenda fuisset tot diebus, vel annis, secundum Ecclesiæ ritum. Constat enim ex Tertulliano in lib. de pœnitentia, et apertius ex Concilio Triburiensi can. 54. et ex lib. 19. Burchardi, pœnitentibus multa fuisse imperata, multa etiam interdicta, ut exempli gratia imperabatur jejunium feria 2. 4. et 6. interdicebatur usus balnei, equitationis, uxoris etiam interdum, potissimum sacræ communionis.

Indulgentia quadragenæ significat remissionem pœnitentiæ, quæ quadraginta continuatis diebus in jejuniis, aliisque laboriosis operibus agenda fuisset. Quæ quadragena, quando imperabatur acrior, ita ut solo pane et aqua contenti esse deberent, qui eam peragebant, carena dici solebat, quod videlicet

carentiam omnium fere ciborum contineret. Ejusmodi carenam præmitti solitam ante septennem pœnitentiam, testantur Concilium Triburiense, et Burchardus locis notatis. Porro cum indulgentia condonat aliquam partem, ut tertiam vel quartam peccatorum, nihil significatur aliud, nisi remitti pœnitentiam, quæ pro tanta parte pœnæ peccatis debitæ expianda necessaria fuisset. Indulgentia vero plenaria totum pœnæ reatum tollit, qui post culpam remissam forte remansit. Denique indulgentia plenior, vel plenissima etiam in jubilæo, revera non differt a plenaria simpliciter et absolute concessa. Neque solida est illa quorumdam distinctio, quod plena referatur ad solam pœnam peccatis mortalibus debitam; plenior addat remissionem pœnæ debitam peccatis venialibus, plenissima adjungat absolutionem non solum a pœna, sed etiam a culpa, saltem veniali. Posset tamen fieri ut Bonifacius VIII qui in extravaganti Antiquorum, primus usus est illis vocibus, indulgentiam plenam, largiorem, et plenissimam, retulerit plenam ad remissionem totius pœnitentiæ injunctæ; pleniorem, sive largiorem ad remissionem totius pœnitentiæ, quæ secundum canones injungi debuisset; plenissimam, ad remissionem totius pœnitentiæ, quæ a divino judicio posset exigi. Vide de hac tota re Joannem de Turrecremata in commentar. dist. 1. de pœnitentia, super illud, item in Levitico quæst. 4. Navarrum in tract. de Jubilæo Notab. 9. et 31. et Antonium Cordubensem quæst. 32 de Indulgentiis.

Existit autem hoc loco dubitatio, num indulgentiæ aliquot dierum, vel annorum hujus vitæ, respondeat in purgatorio relaxatio pœnæ totidem dierum, vel annorum. Et quidem omnes conveniunt, cum per indulgentias condonantur pœnitentiæ aliquot dierum, vel annorum, consequenter etiam remitti pœnam purgatorii, quæ pœnitentiæ condonatæ respondet: sed utrum pœnitentia unius diei, vel unius anni in hac vita tantum reatus pœnæ coram Deo expiare valeat quantum expiaret unus dies, vel annus in purgatorio exactus, quæstio est. Nam Dominicus a Soto in 4. dist. 21. quæst. 2. art. 1. contendit pœnam purgatorii tanto esse acriorem pœnis hujus vitæ, ut unus dies in purgatorio exactus multo amplius de reatu pœnæ peccatis debitæ detrahat, quam multi anni vitæ præsentis in pœnitentia severissime agenda consumpti. Ex quo ipse colligit, neminem quantumvis insignem peccatorem in purgatorio pœnam daturum ad viginti annos, et fortasse ad decem vel pauciores. Sed communis sententia contrarium docet, ut videre est apud Paludanum in 4. dist. 20. quæst. 4. Adrianum in tract. de Indulg. §. Petet fortasse. Navarrum de Jubilæo Notab. 11. num. 22. Cordubensem quæst. 32. de Indulg. proposit. 3. et alios, quos citat Sylvester in Summa, verbo, Indulg. num. 8. Quamvis enim pœna purgatorii sit acrior omnibus pœnis, quas in hac vita experti sumus, ut docent sancti Patres, Augustinus in Psalm. XXXVII. Gregorius in Psalm. III. pœnitentialem, Beda in eumdem Psalmum, Anselmus in commentar. capitis tertii prioris Epistolæ ad Corinth. et Bernardus in serm. de obitu Humberti monachi: tamen ad expiandum reatum pœnæ efficacior est pœna voluntaria hujus vitæ, quam pœna acrior purgatorii, quoniam hoc est tempus misericordiæ, illud justitiæ. Itaque in hac vita non est debitum ullum pœnæ tam grande, quod non possit uno die, vel etiam una hora per martyrium omnino dissolvi; pro quo tamen solvendo in purgatorio vix multi anni sufficerent. Sic enim loquitur S. Cyprianus lib. IV. epist. 2. « Aliud est longo tempore pro peccatis cruciatum emendari, et purgari diu igne, aliud peccata omnia passione purgasse ». Quod idem de vehementissima contritione dici potest, de qua re multa exstant exempla in historiis. Sed illud unum hoc loco sufficiet, quod se præsente contigisse narrat Joan. Climacus in libro suo de scala Paradisi, grad. 4. scribit enim latronem quemdam omni genere scelerum coopertum tanto ardore animi peccata sua publice patefecisse, ut revelatum sit sanctis aliquibus viris ea omnia continuo illa satisfactione purgata fuisse atque deleta. Constat præterea ex venerabili Beda lib. V. historiæ Anglicanæ cap. 13, aliisque probatis auctoribus, plurimas animas in purgatorio usque ad diem judicii, id est, per multas annorum centurias cruciendas: cum tamen nulla sit multitudo, vel gravitas peccatorum, quæ non possit in hac vita per pœnitentiam deleri non solum quoad culpam, sed etiam quoad pœnam. Denique legimus in auctoribus gravissimis viros aliquos sanctos ob unum solum peccatum non parvo tempore in purgatorio cruciatos, ut patet de Paschasio Card. Romano apud S. Gregorium lib. IV. Dialogor. cap. 40. et de Severino Coloniensi Episcopo apud S. Petrum Damiani

in epist. de miraculis sui temporis ad Desiderium, et de sancta quadam virgine apud Gregorium Turonicum lib. de gloria Confessorum, cap. 5. In præsenti autem vita ejusmodi peccata levi ac brevi pœnitentia dilui potuissent. Sed contra objici potest, quod aliqui homines rei sunt pœnæ luendæ multis annorum millibus; quod probatur ex indulgentiis, quæ interdum continent condonationem pœnitentiæ quindecim, vel viginti millium annorum : at si longiori tempore reatus pœnæ expiatur in purgatorio, et non potius tempore longe, ac longe breviore, quam in hac vita, sequitur omnino multa peccata post diem judicii inexpiata mansura. Responsio. Non desunt, qui negent indulgentias illas, quæ continent condonationem pœnitentiæ multorum millium annorum esse a Pontificibus datas, et a quæstuariis confictas dicant. Ita sentiunt Joan. Gerson in tract. de absolutione sacramentali, et Dominicus a Soto in 4. dist. 21. quæst. 2. artic. 1. Pontifices enim non solebant indulgentias concedere nisi tot annorum, quot annorum pœnitentiæ injungebantur : pœnitentiæ vero non solebant injungi nisi unius, duorum, trium, quinque, septem, decem, viginti annorum, aut ad summum per totam vitam, quæ ultra centum annos porrigi non solet. Sed quicquid de hoc sit, non videtur negandum, posse aliquos reos fieri pœnitentiæ agendæ secundum canones per spatium aliquot millium annorum. Nam si peccatis lethalibus singulis debetur secundum canones pœnitentia trium, vel septem annorum, quis enumeret annos pœnitentiæ, qui secundum canones præscribi deberent iis, qui consuetudinem habent pejerandi, vel blasphemandi ad singula prope momenta, et frequentissime homicidia, furta, sacrilegia, adulteria perpetrant, ac denique ut legimus in lib. Job cap. 15 : *Bibunt quasi aquam iniquitatem* (1) ? Atque huc sine dubio respexerunt Summi Pontifices, si qui sunt, qui revera indulgentias dederint decem, vel viginti millium annorum. Sed quemadmodum in hac vita pœnitentia multorum annorum potest una hora persolvi, si pœnitentes temporis diuturnitatem vehementia charitatis, et extensionem pœnitentiæ intensione compensent : sic etiam fieri potest, ut in purgatorio diutius quidem crucientur quam in hac vita, qui cum tam ingenti debito decesserint : tamen ibi quoque acerbitatis vehementia, faciat, ut debitum viginti millium annorum, annis trecentis, vel quadringentis expiari queat.

Jam vero de alia varietate, qua dicebamus, indulgentias concedi in vita, vel in mortis articulo : nonnulla quæstio esse potest, quid intelligendum sit per mortis articulum. Sed responsio facilis est; nam si in litteris pontificiis exprimatur mortis articulus verus, tunc sine dubio non assequitur indulgentiam illam, nisi qui revera paulo post acceptam absolutionem moritur. Si vero non exprimatur, sed generatim dicatur, in mortis articulo, tum sententia communior est indulgentiam obtineri etiam in mortis articulo præsumpto, quamvis revera mors non sequatur. An autem qui indulgentiam consecutus est in mortis articulo præsumpto, possit rursus eamdem assequi cum iterum veniet ad mortis articulum, Doctores dissentiunt, sed istæ quæstiones ut plurimum ex inspectione litterarum dissolvi possunt. Vide Navarrum de Jubilæo Notab. 30. num. 3. 4. et 5. et Cordubensem quæst. 39. de Indulg.

Restat ultima varietas de indulgentiis temporariis, vel perpetuis. Dicuntur enim temporariæ, quæ conceduntur definito spatio temporum, quo indulgentia percipi potest, ut cum definiuntur viginti quatuor horæ, vel una, aut altera hebdomada, vel integer annus, ut in jubilæis. Perpetuæ vero dicuntur, quæ sunt alligatæ certis locis, ut Ecclesiis, vel altaribus, vel etiam rebus mobilibus, ut Rosariis, vel Granis benedictis, sine ulla temporis determinatione, quales fuerunt, quas concesserunt Leo III, et Sergius II, ut annotavimus supra cap. 3.

CAPUT X.

Utilem esse indulgentiam omni hominum generi.

Jam vero de utilitate indulgentiæ breviter disserendum est, ut ad illam etiam quæstionem respondeamus, propter quid, sive cujus rei gratia indulgentia detur vel accipiatur. Sed de causa, cur indulgentia detur, disputandum erit paulo post, cum explicabimus quid requiratur in eo, qui indulgentiam concedit. Ostendimus enim requiri duo, auctoritatem legitimam, et causam piam.

(1) Job. XV, 16.

Nunc solum de causa cur indulgentiæ quæruntur, et accipiuntur, dicendum est. Et quidem, dubitari non potest, quin potissima causa sit remissio pœnæ temporalis. Hic enim est fructus, hæc præcipua utilitas indulgentiæ. De qua re id solum quæri potest, an sit utilis omnium hominum generi remissio pœnæ temporalis. Lutherus enim, præter alios errores suos, id etiam docuit, indulgentias non esse utiles nisi publicis et scelestissimis peccatoribus, ut perspicuum est ex assert. art. 18. Sed apud Catholicos res certissima est, indulgentias omnibus esse utiles, et ab iis etiam, qui perfectioni dant operam, recte quæri, et suspici posse. Nam omnibus utile est liberari ab iis rebus, quæ retardare possunt adeptionem summi boni, talis autem est reatus pœnæ temporalis, cum quo si quis ex hac vita migraverit, non poterit continuo pertingere ad vitam æternam, sed expiare debebit eum reatum in locis purgatorii. Præterea, indulgentiæ non solum expediunt ab impedimento jam dicto, sed etiam contra non impediunt ullum bonum meritum, aut ullum majus bonum : neque enim prohibentur, qui suscipiunt indulgentias, operam dare jejuniis, eleemosynis, precibus, aliisque operibus bonis. Quare nulla ratio est, cur non sint dicendæ utiles, et salutares omni hominum generi. Sed objiciunt aliqui : Perfectorum hominum non est fugere pœnas, sed eas potius quærere, tum ob exercitium patientiæ, tum ob imitationem Christi patientis : *Christus enim passus est pro nobis, relinquens nobis exemplum, ut sequamur vestigia ejus* (1). I Pet. II. Responsio. Perfectorum est non fugere pœnas, quæ juvant ad promerendum Deum, et promovent ad salutem citius acquirendam, quale est martyrium, et aliæ pœnæ sponte susceptæ, atque ad ejusmodi pœnas libenter perferendas sanctus Petrus adhortatur. Est tamen perfectorum fugere debitum pœnæ, cum per illud impediantur et retardentur, ut diximus, ab ingressu patriæ cœlestis. Immo propterea quærunt pœnas hujus vitæ, et severam pœnitentiam agunt, ut liberentur a reatu illo, et non cogantur post mortem diutius in purgatorio pœnas dare. Quare libentissime propter eamdem causam suscipiunt indulgentias, ut tanto facilius a reatu illo expediantur.

Objiciunt rursus; Indulgentia non est opus meritorium, sed solum satisfactorium, non igitur utilis est perfectis, qui modica, vel nulla satisfactione indigent. Responsio : Indulgentia per se non est meritoria, sed satisfactoria : tamen meritoria etiam esse potest ratione operis injuncti. Si quis enim ex charitate Dei injuncta opera exequatur, jejunia, eleemosynas, preces et similia, sine dubio per hæc opera ex charitate facta meritum non exiguum sibi parabit. Ipsa quoque susceptio indulgentiæ meritoria erit, si quis eam ex amore Dei suscipiat, ut expeditus reatu illo pœnæ liberius ad ipsum Deum videndum, et perpetuo laudandum evolare possit. Et quamvis viri perfecti modica satisfactione egeant, tamen rari sunt, qui non aliqua egeant, ac per hoc non sint illis etiam utiles indulgentiæ.

Denique objiciunt ex communi sententia utilius esse pro se propriis operibus satisfacere, quam alienam satisfactionem quærere. Responsio : Utilius quidem est, et tutius pro se satisfacere, quam indulgentias quærere, sed utroque utilius est illud facere, et istud non omittere; et hoc est, quod boni auctores consulunt, ut qui suscipiunt indulgentiam, non cessent a pœnitentiæ fructibus producendis, qui meritorii, et medicinales plerumque esse solent, et utilius est, duobus pedibus iter facere, quam uno tantum.

Præter hanc utilitatem sunt etiam aliæ adjunctæ, quando in forma jubilæi indulgentiæ publicantur. Nam et datur facultas eligendi confessarium, ex approbatis tamen, juxta decretum Concilii Tridentini sess. 23. cap. 15. nam alioqui non judicantur idonei confessarii, et Summus Pontifex in jubilæis non permittit facultatem non idoneos eligendi. Item datur auctoritas confessariis absolvendi a multis casibus reservatis, multisque censuris ecclesiasticis, necnon vota nonnulla in alia pia opera commutandi, atque alia id genus, quæ notissima sunt. Sed existunt hoc loco dubitationes duæ.

Prima. Si quis tempore jubilæi absolutionem a reservatis accipiat, et postea tamen negligat ea perficere, quæ ad indulgentiam consequendam necessaria sunt, an absolutio illa rata sit. Responsio communis est, ratam esse, quoniam absolutio non pendet a futura conditione, neque pendere potest.

Altera dubitatio. Si quis spe futuri jubilæi in peccatum reservatum sponte incidat, an

(1) I Pet. II, 22.

ab eo peccato possit absolvi? Respondent aliqui, non posse, in quibus est S. Antoninus 1 par. tit. 10. cap. 3. §..... Sed alii contra sentiunt. ut Navarrus in tract. de jubilæo, Notab. 34. num. 4 et 6. Cordubensis quæst. 37. de Indulgent. proposit. 3. et alii.

CAPUT XI.

Quis possit indulgentias concedere.

Sequitur nunc, ut explicemus, quid requiratur ad hoc ut indulgentia rata sit, tum ex parte concedentis, tum ex parte suscipientis. Et quidem ex parte concedentis duo requiri videntur, auctoritas legitima, et causa justa : ex parte suscipientis alia duo, status gratiæ, et executio operis injuncti. De quibus ordine dicendum erit. Principio igitur auctoritatem requiri extra controversiam est, nam absolvere, vel ligare non potest, nisi is, qui jurisdictionem habet; indulgentias autem dare, absolvere est, ut supra demonstravimus ex cap. Quod autem, de pœnit. et remiss. Præterea, distribuere bona communia non potest nisi magistratus, vel princeps, cui bonorum communium administratio, et dispensatio credita est : Indulgentiæ vero præter absolutionem, continent etiam applicationem thesauri spiritualis, ut ostendimus loco notato. Porro hæc auctoritas potissimum residet in Summo Pontifice, ac propterea potest ipse indulgentias etiam plenarias omnibus fidelibus elargiri. De qua re nulla dissentio est. Nam constat Apostolo Petro, cui Summus Pontifex succedit, proprie dictum esse a Domino Matth. xvi. *Quodcumque solveris etc.* (1). Deinde constat ex jure Canonico, cap. Cum ex eo, de pœnit. et remiss., in Summo Pontifice ad indulgentias concedendas esse plenitudinem potestatis. Denique constat, re ipsa frequentissime Summos Pontifices indulgentias plenarias concessisse.

De episcopis, ac metropolitanis res est etiam extra controversiam, posse illos in sua diœcesi, istos in sua provincia, indulgentias tribuere, sic tamen, ut indulgentiam unius anni in die Dedicationis Ecclesiæ vel quadraginta dierum aliis temporibus, de injunctis pœnitentiis non excedant. Ita enim habemus cap. Cum ex eo, et cap. Nostro, de pœnit. et remiss. et cap. Indulgentiæ, eodem in 6. Nec minus certum est, non requiri potestatem ordinis, sed solam potestatem jurisdictionis ad indulgentias concedendas. Proinde poterit Pontifex Maximus, vel episcopus indulgentias concedere, etiam si nondum sit sacris Ordinibus insignitus, ut docet S.Thom. in 4. dist. 20, quæst. 1. art. 4. quæstiuncula 2. Neque amittitur hæc potestas per peccatum lethale, ut idem S. Thomas docet in eodem art. 4. quæstiunc. 4.

De legatis apostolicis, posse eos concedere ex commissione speciali, vel generali Summi Pontificis indulgentias in omni loco, ad quem suæ legationes se extendunt, nemo dubitat. Summum pœnitentiarium, posse concedere centum dies indulgentiæ testatur Petrus Paludanus in 4. dist. 20. quæst. 4. art. 2. quod idem de aliis Cardinalibus testatur Navarrus in tract. de Jubilæo, Notab. 31. num. 17. quamvis id magis consuetudine, quam lege nitatur. Atque hæc quidem videntur esse certa et rata. Nunc de iis, quæ dubia sunt breviter disseremus. Primum igitur de concilio generali quæri potest, an possit plenarias indulgentias dare. Id enim affirmant Felinus, in serm. de indulgent. num. 28. Dominicus a Soto in 4. dist. 21. quæst. 1. art. 4. Navarrus de Jubilæo, Notab. 31. num. 2. et Cordubensis quæst. 12. de indulgent. proposit. 8. Quamvis autem neminem legerim, qui expresse doceat concilium generale non posse id facere : tamen videntur hoc sentire omnes alii auctores, qui scribunt ad solum Pontificem Summum spectare potestatem concedendi plenarias indulgentias, et de concilio generali nihil dicunt. Et sane verissima mihi esse videtur posterior hæc sententia; Nam nullum hujus rei exemplum habemus, nisi Concilii Basileensis sess. 24. quod Concilium eo tempore schismaticum erat, neque ejus decreta, et multo minus exempla certam fidem faciunt. Concilium autem Constantiense sess. 17. prope fin. indulgentias concedit non plenarias, sed solum centum, vel quadraginta dierum; quod recte poterat facere, cum in eo concilio essent multi non solum Episcopi et Archiepiscopi sed etiam Cardinales. Præterea primus, qui docuit a concilio generali concedi posse plenarias indulgentias, et quem Felinus aliique secuti sunt, Panormitanus fuit in serm. habito in Synodo Basileensi, ut Felinus refert. Quid autem mirum si Panormitanus hoc docuit

(1) Mat. XVI, 19.

in eo loco, ubi concilium supra Papam esse clamabant omnes? Postremo concilium generale, secluso Papa, non habet Papalem auctoritatem, nec formaliter, nec eminenter, nec ullo alio modo, ut rectissime Cajetanus docet et probat tract. 1. de auctoritate Papæ, et Concilii cap. 11 et 12. et tract. 2. cap. 6. et nos etiam docuimus, et probavimus in lib. II de Conciliis cap. 16. Non igitur potest Concilium, secluso Papa, ea facere, quæ proprie ad Summum Pontificem pertinent, sed ea solum, ad quæ se extendit episcopalis auctoritas. Constat autem non posse Episcopos, etiam multos simul conjunctos indulgentiam dare, nisi unius anni, vel quadraginta dierum, ut expresse habetur cap. Cum ex eo, de pœnit. et remiss. et cap. Indulgentiæ, eodem in 6.

Altera dubitatio est de jure, quo Episcopi possunt indulgentias elargiri. Aliqui enim existimant, Episcopos jure divino id posse, alii negant. Sed hæc quæstio ex alia pendet, utrum jurisdictionem Episcopi accipiant a Deo immediate, an vero per Summum Pontificem. Quam quæstionem nos explicuimus in lib. IV de Summo Pontifice, cap. 23 et duobus sequentibus, neque est cur hoc loco eadem repetamus. Igitur juxta ea, quæ loco notato diximus, existimamus Episcopos a Summo Pontifice jurisdictionem omnem, ac per hoc potestatem indulgentias conferendi accipere. Cujus rei argumentum est etiam, quod videamus a Summo Pontifice restrictam et limitatam Episcopis hanc potestatem fuisse; neque dubium est, quin ab eodem penitus tolli, vel etiam augeri et extendi possit. Quod si adeo immediate illam haberent, posset quidem Summus Pontifex interdicere illis usum ejus potestatis, tamen si obstinate ea uti vellent, non posset Summus Pontifex impedire, quominus ratum esset, quod illi fecissent. Quemadmodum cum Pontifex alicui Episcopo interdicit, ne utatur facultate, quam habet a Deo, conferendi sacramentum Confirmationis vel Ordinis, peccat quidem Episcopus non obtemperans Pontifici Maximo, tamen collatio illa sacramenti Confirmationis vel Ordinis rata est : neque videtur posse reddi ulla ratio, cur possit Summus Pontifex efficere, ut indulgentia ab Episcopo concessa non sit rata, et non possit idem efficere de collatione sacramenti Confirmationis, vel Ordinis, nisi quia priorem potestatem habent Episcopi a Pontifice, posteriorem a Deo.

Tertia quæstio est de abbatibus, parochis, aliisque sacerdotibus, an possint indulgentias tribuere; Nam abbates jurisdictionem habent in suos monachos, non secus ac Episcopi in populum. Solent etiam tum abbates, tum alii ordinum religiosorum præpositi communicare cum aliis merita, et satisfactiones suorum ordinum : quod nihil esse videtur aliud, nisi indulgentias quasdam tribuere. Denique Angelus in Summa, verbo, Indulgentia, num. 5. et Bartholomeus Fumus in Summa, verbo, Indulgentia, num. 2. docent, omnes parochos, aliosque sacerdotes, qui jus habent confessiones audiendi, posse in ipso sacramento Confessionis indulgentias concedere, remittendo id quod superest expiandum, quando minor pœnitentia injungitur, quam ut sufficiat ad totam pœnam peccatis debitam exhauriendam, et adducunt pro hac sententia Innocentium in comment. cap. Cum ex eo, de pœnit. et remiss. Panormitanum in cap. Sicut dignum, de homic. volunt. et alios juris canonici interpretes. At sententia, communis contrarium docet; nullos omnino sacerdotes Episcopis inferiores posse jure communi tribuere indulgentias, sed solum ex commissione Pontificis Maximi, vel Episcoporum. Nam exstat expressus textus juris, cap. Accedentibus, de excess. prælatorum, ubi habetur, non licere abbatibus, neque aliis quibuscumque inferioris ordinis, quam episcopalis, indulgentias concedere.

Præterea S. Thomas in 4. dist. 20. quæst. 1. art. 4. quæstiuncula 1. pulchre docet, nullos esse absolute prælatos, nisi Episcopos, ipsi enim sunt rectores integri populi, et quasi reges in parvo régno, atque ita præsunt hominibus omnium ordinum, ætatum, sexuum, conditionum; abbates autem sunt quasi patres unius familiæ, ac domus, et præsunt solis monachis. Parochi quoque non præsunt, nisi uni parœciæ quasi uni familiæ: potestas autem dispensandi thesaurum Ecclesiæ non convenit nisi veris prælatis, qui sunt principes populi Dei. Quare tum ipsi abbates, tum parochi, aliique omnes sive clerici, sive laici, sive regulares, sive sæculares aliquo modo subjiciuntur Episcopo, et ideo participes fieri possunt indulgentiæ ab Episcopo in commune propositæ, ut docet Paludanus in 4. dist. 20. quæst. 4. art. 3. concl. 1. sicut etiam tenentur, licet alias regulares ut plurimum sint exempti, dies festos ab Episcopo toti civitati indictos observare.

Verum tamen est, quod si opus injunctum ab Episcopo pro indulgentia consequenda, non possit impleri a regularibus absque præpositi facultate, tenentur eam facultatem a præposito petere, si velint indulgentiæ participes fieri; non enim debet regularis observantia propter assequendas indulgentias violari, vel relaxari, ut monet S. Thomas in 4. dist. 20. quæst. 1. art. 5. quæstiuncula 2. Neque his repugnat communicatio illa meritorum, vel satisfactionum, quos præpositi ordinum religiosorum bene merentibus de ipso ordine concedere solent. Illa enim communicatio non est indulgentia, ut perspicuum est, tum quia non absolvit a pœnitentia injuncta a sacerdote in sacramento Pœnitentiæ, tum quia non communicat merita, vel satisfactiones jam præteritas, cum illæ si superfluæ fuerunt, in thesauro reconditæ sint, sed solum futuras post illam communicationem : tum quia ista communicatio magna ex parte prodest per modum impetrationis, quod non convenit indulgentiis. Orant enim religiosi assidue pro sua congregatione, pro amicis et benefactoribus, et pro aliis, vel personis, vel necessitatibus ad intentionem præpositorum. Neque Innocentius, aut Panormitanus ab Angelo, et Bartholomeo allegati loquuntur de indulgentiis, sed solum dicunt, posse parochum, et alios confessarios injungere pœnitentiam minorem, quam canones præscribant, si eis videatur ita esse faciendum justis de causis. Sed hoc non est dare indulgentiam, quia quod minus illi injungunt, expiandum erit, vel in hac vita per opera pœnalia sponte assumpta, vel in purgatorio. Vide Silvestrum verbo, Indulgentia n. 12. Cordubensem de Indulgent. quæst. 12. et Navarrum de Jubilæo Notab. 31. num. 9.

CAPUT XII.

An requiratur causa justa, ut indulgentia sit rata.

Disseruimus de auctoritate, nunc de causa disserendum est. Nam hæc duo requiri diximus, ut indulgentia rite concedatur. Ac ut sejungamus certa ab incertis, convenit primo inter omnes scriptores, sine justa causa ratam esse indulgentiæ concessionem, quo ad ea, quæ pendent ex solo jure ecclesiastico, qualia sunt privilegia eligendi confessarium, qui possit etiam a reservatis peccatis absolvere, et alia id genus. Docet Navarrus de Jubilæo, Notab. 15. num 12. et Dominicus a Soto in 4. dist. 21. quæst. 2. art. 2. concl. 2. et ratio est, quoniam cum Summus Pontifex dispensat in jure ecclesiastico, dispensatio est rata, etiamsi non adsit causa justa. Satis enim est, si constet, eum voluisse dispensare, cum id totum ab ejus arbitrio et voluntate dependeat.

Secundo convenit inter omnes, sine justa causa, indulgentiam non esse ratam, quod attinet ad expiandum reatum pœnæ coram Deo, vel in hac vita, vel in alia. Docent S. Thomas, S. Bonaventura, Durandus, Gabriel, et alii, in 4. dist. 20. et recentiores omnes. Ratio vero est, quoniam hæc pœna expianda est jure divino, non potest autem Summus Pontifex sine justa causa dispensare in iis, quæ aliquo modo pertinent ad jus divinum, quoniam minister Dei est, non dominus. Id quod etiam videmus accidere in dispensatione juramenti, et voti ; relaxat enim obligationem nomine Dei, quando causam habet ejusmodi, ut credibile sit id placiturum Domino. Quod si pro arbitrio, sine ulla justa causa dispenset, Deus non habet ratam dispensationem. Præterea Summus Pontifex non solum non est supra jus divinum, ut possit illud pro arbitrio tollere, sed neque est Dominus, sed dispensator thesauri spiritualis, dispensator autem fidelis, et prudens esse debet, alioqui non dispensator, sed dissipator dicendus erit. Quare Clemens VI, in extravaganti, Unigenitus, cum scribit, Summum Pontificem posse thesaurum spiritualem dispensare, addit, justis ex causis, et post finem Concilii Constantiensis in Constitutione Martini V, interrogari jubentur suspecti de fide, an credant, Summum Pontificem indulgentiam justis de causis posse concedere ; et semper in litteris indulgentiarum exprimitur causa, cur indulgentiæ concedantur. Denique cur dicuntur in Concilio Lateranensi generali sub Innocentio III indulgentiæ quædam non solum indiscretæ, sed etiam superfluæ, nisi quia otiosæ, inanes, et irritæ sunt? de quibus recte dici potest illud S. Cypriani serm. de lapsis, Irrita pax, perniciosa dantibus, et nihil accipientibus profutura.

Tertio convenit inter omnes, ad justam causam non requiri, ut opus injunctum sit in se ita satisfactiorum, ut plene compenset debitum pœnæ, quod remittitur per indulgentiam; tunc enim indulgentia non esset remissio. Quæstio igitur in eo solum versatur, an ad justam causam requiratur proportio aliqua operis injuncti cum indulgentia, ita ut pro majori indulgentia major causa requiratur, an vero possit pro opere minimo dari indulgentia maxima. De qua re duæ sunt opiniones; prior est eorum, qui docent, non requiri proportionem ullam, sed satis esse, si causa sit pia, id est, modo non concedatur indulgentia pro opere malo, vel pro opere mere temporali, aut pro opere vano, et nihil ad divinam gloriam pertinente, sed pro quocumque opere, quod ad honorem Dei, vel Ecclesiæ utilitatem cedat, indulgentia rata erit. Ita docuit S. Thomas in 4. dist. 20. quæst. 1. art. 3. quæstiuncula 2. Durandus, et Paludanus in eadem distinct. 20. quæst. 4. S. Antoninus 1. par. tit. 10. cap. 3. §. 1. Joannes de Turecremata in comment. dist. 1. de pœnit. can. Quis aliquando, §. Item in Levitico, quæst. 4. Glossa in extravagantem Bonifacii VIII. Antiquorum, de pœnit. et remiss. Silvester in summa, verbo, Indulgentia, num. 19. Joan Tabiensis, verbo, Indulg. num. 10. et noster Gregorius de Valentia in tract. de Indulg. cap. 7. Rationes hujus sententiæ ducuntur fere omnes ab usu Ecclesiæ. Nam videmus pro eadem causa dari indulgentias, aliquando majores, aliquando minores. Item videmus interdum pro causa levissima dari indulgentias maximas, ut cum datur indulgentia plenaria omnibus, qui ante fores Basilicæ S. Petri adstant, dum Summus Pontifex in die Paschæ populo solemniter benedicit. Ad hæc si indulgentiæ, sine causa satis magna concessæ, non essent ratæ, Christianus populus a Pastoribus suis graviter deciperetur, quod non videtur ullo modo asserendum. Præterea commune pronunciatum theologorum est, indulgentias valere, quantum sonant : igitur si pro levissima causa indulgentia maxime in litteris pontificiis dari significetur, indulgentia illa rata esse debebit. Denique indulgentiæ non nituntur ista causa operis injuncti, quamvis hæc etiam adesse debeat, sed thesauro infinito meritorum Christi, et Sanctorum, quæ est causa sufficiens, immo superans, et trascendens omnem indulgentiæ condonationem.

Posterior sententia est aliorum, qui contendunt ad justam causam requiri aliquid non solum pium et utile, sed etiam quod proportionem habeat cum indulgentia ; ita ut non sit ratum, si detur, pro causa levissima indulgentia maxima. Ita docent ex veteribus Scholasticis S. Bonaventura in 4. distint. 20. par. 2. quæst. ult. Richardus in eadem dist. 20 quæst. ult. Augustinus de Ancona in Summa de potestate Ecclesiæ quæst. 30 art. 4. et 5. Joan. Gerson in tract. de Absolutione sacramentali. Gabriel in supplemento 4. dist. 45. quæst. 3. art. 1. et in Canonem Missæ lect. 57. Ex auctoribus nostri sæculi idem docuit Adrianus Papa in 4. in tract. de Indulg. Cardin. Cajetanus in tract. de causa Indulgentiæ, et in alio tractatu ad Julium Medicem cap. 8. Joan. Major in 4. dist. 20. quæst. 2. Martinus Ledesmius par. 2. 4. sent. quæst. 27. art. 2. Dominicus a Soto in 4. dist. 21 q. 2. art. 2. Petrus a Soto lect. 2. de Indulg. Navarrus de Jubilæo Notab. 5. num. 3. et 4. Cordubensis quæst. 20. de Indulg. His addi possunt Innocentius in cap. Quod autem, de pœnit. et remiss. et Felinus in serm. de Indulgentiis. Hujus posterioris sententiæ rationes hæ sunt. Prima, quoniam videntur abuti vocabulis, qui dicunt, requiri justam causam ad concessionem indulgentiarum, et tamen volunt pro opere quocumque etiam levissimo concedi posse indulgentiam maximam quomodo enim justa causa dici potest, quæ nullam habet proportionem cum effectu? Secunda, quoniam non solum infidelis dispensator dicitur, qui nulla de causa donat bona domini sui, sed etiam qui pro re minima profudit, ac prodegit thesauros pretiosos ejusdem domini sui. Tertia, quoniam si pro quacumque pia causa concessæ indulgentiæ, ratæ essent, nullæ dici possent superfluæ, vel indiscretæ, cum semper sit in promptu aliqua pia causa, quæ allegari possit. Quarta, quoniam non est dissimilis indulgentiæ, largitio dispensationi votorum. In votis autem conveniunt omnes, non posse dispensari nisi pro maxima causa, quæ magis placeat Deo, quam ipsa impletio voti. Quinta, quoniam si esset vera ea sententia, posset Summus Pontifex in momento liberare omnes animas purgatorii : quia posset dici non deesse causam piam, cum ad gloriam Dei pertineat, ut tot animæ citissime volent ad cœlum, ubi perpetuo Deum laudabunt. Possunt fortasse conciliari hæ sententiæ aliquo modo : sed absolute posterior, ut est communior, ita etiam verior mihi esse videtur. Sed ut magis res explicetur, observandum est primum, ad causam justam ut plurimum duo requiri, primo finem aliquem pium, ac Deo gratum, cujus assecutio magis

placeat Deo, quam pœnitentialis satisfactio, quæ per indulgentiam relaxatur. Is enim fidelis, et prudens est dispensator cœlestis thesauri, qui fideliter agit causam domini sui, et juxta ejus voluntatem operatur. Secundo opus aliquod, per quod revera finis ille probabiliter obtineri possit. Nam si finis quidem valde placeat Deo, sed per opus injunctum nullo modo valeat obtineri, non videtur justa causa dandæ indulgentiæ. Ut exempli gratia, si detur indulgentia plenaria iis, qui semel recitant orationem Dominicam pro conversione hæreticorum causa non videbitur justa; quoniam tametsi conversio hæreticorum res est maxima, et Deo gratior, quam pœnitentialis satisfactio multorum fidelium, tamen non est probabile convertendos hæreticos per eam solam, brevissimamque orationem. Quomodo etiam si detur indulgentia iis, qui nummum unum, exponent pro recuperanda Hierosolyma, non videbitur justa causa tantæ indulgentiæ, quia opus illud non est ejusmodi, ut per ipsum Hierosolyma recuperari possit. Observandum est secundum, non requiri ad proportionem causæ cum indulgentia, ut opus injunctum sit in se valde meritorium, vel satisfactorium, vel difficile, et laboriosum, quamvis hæc etiam spectari debeant, sed requiri, ut sit medium aptum, atque utile ad consequendum finem, cujus gratia conceditur indulgentia. Itaque fieri potest, ut per opus in se satis leve et facile magna indulgentia acquiri possit; quoniam opus illud leve, ac facile est medium ad finem Deo gratissimum assequendum. Talis est exempli gratia, assistentia illa præ foribus Basilicæ S. Petri Romæ, dum Summus Pontifex solemni cæremonia populo benedicit. Illam enim assistentiam prior opinio rem levissimam et causam minimam appellabat, talis enim est si per se absolute consideretur. At eamdem assistentiam posterior opinio magnam causam et justam esse diceret, quoniam frequentia illa populi eo tempore medium est aptum, et utile ad protestationem fidei de capite Ecclesiæ, atque ad honorem sedis Apostolicæ, qui est finis illius indulgentiæ. Observandum est tertio, non eodem modo judicandum esse de causa indulgentiæ, cum datur uni alicui particulari, et cum datur in commune multis. Nam cum datur uni particulari, oportet ut opus injunctum illi soli, sit proportionatum fini, cujus gratia datur indulgentia : ac cum datur in commune multis, non est necesse, ut opus singulorum, sed tantum ut opus omnium simul sit proportionatum fini. Atque hinc accidere potest, ut indulgentia maxima sit justissima, etiamsi opus injunctum singulis videatur leve. Exempli causa, si necesse sit ædificari basilicam, vel xenodochium, et detur indulgentia septem, vel decem annorum, vel etiam plenaria conferentibus certam auri summam : si respiciatur opus singulorum, non videbitur causa justa, sed tamen si tota summa ab omnibus collata consideretur, jam erit justa causa, quia poterit iis sumptibus ædificari basilica vel xenodochium, quæ ædificatio erit gratior Deo, et utilior Ecclesiæ, quam pœnitentialis satisfactio, quæ per indulgentiam relaxatur. Observandum est quarto, supra dictum esse, plerumque in causa justa duo contineri, finem, et media ad finem : quoniam aliquando solus finis satis esse videtur, sine ullis mediis, id est, sine aliquo opere injuncto, quando videlicet finis non pendet ab aliquo opere, et per se sufficit ad indulgentiam justam efficiendam. Sic olim ad petitionem Martyrum (ut supra ex Tertulliano, et Cypriano prabavimus) dabantur indulgentiæ sine aliquo opere injuncto, quia judicabat Ecclesia satis magnam causam esse, petitionum Martyrum, ut videlicet homines ad martyrium accenderentur, cum viderent tanti fieri martyrum preces. Vocantur autem in his locis martyres, qui in carceribus inclusi, et jam aliquid passim fuerant ob confessionem fidei, et consummationem martyrii expectabant. Quomodo etiam in articulo mortis hominibus bene meritis de Ecclesia dantur aliquando indulgentiæ, neque opus ullum injungitur, quia videtur causa esse satis justa ipsa necessitas extrema conjuncta cum præcedentibus meritis. Ita legitur Gregorius VII indulgentias sine ullo injuncto opere dedisse, lib. I. epist. 34. lib. II. epist. 61. et lib. VI. epist. 15. Itaque sine opere injuncto concedi potest aliquando indulgentia, sine causa vero, eaque justa et rationabili numquam potest. Observandum est ultimo, justam quidem semper causam requiri, sed non esse subditorum judicare, utrum causa sit justa, vel injusta : debent enim simpliciter existimare justam esse. Nihilominus tamen sicut probandum non est, quod aliqui pro zelo, sed nimio fortasse de indulgentiis quibusdam, levibus de causis concessis obloquuntur, quod faciunt Joan. Gerson in tract. de Absolutione sacramentali, Dominicus a Soto in 4. dist.

21. quæst. 2. art. 2, conclus. 5. et Andreas Vega in Concilium Tridentinum lib. XIII. cap. ultimo. Sic laudandus merito est Clemens VIII Pontifex Maximus, qui nunc sedet, quod decretum Concilii Lateranensis sub Innocentio III de moderandis indiscretis indulgentiis, et decretum Concilii Tridentini sess. 25. de revocandis indulgentiis ad veterem, et probatam Ecclesiæ consuetudinem, executioni mandare studet. Veteres enim parcissimos fuisse in indulgentiis conferendis notissimum est. Siquidem Sergius II (ut citavimus cap. 3.) trium tantum annorum indulgentiam dedit; et Paschalis II quadraginta solum dierum. Testatur quoque Innocentius III capite, Cum ex eo, de pœnitent. et remiss. Apostolicam Sedem solitam esse ordinarie non extendere indulgentias ultra condonationem pœnitentiæ unius anni, vel quadraginta dierum; et juxta hoc Innocentii dictum, Nicolaus IV in indulgentiis variis, quas concessit Ecclesiæ sanctæ Praxedis, quæ leguntur in introitu cappellæ S. Zenonis, numquam excedit annum unum, vel dies quadraginta. Denique S. Thomas in 4. dist. 20. quæst. 1. art. 3. quæstiuncula 2. ad 4. scribit, venientibus ad limina Apostolorum ex regionibus ultramarinis dari indulgentiam quinque annorum; ex regionibus ultramontanis, trium annorum, ex aliis locis viciniioribus, unius anni dumtaxat.

Ex his ad argumenta pro priore opinione facile responderi potest. Ad illud, quod propter eamdem causam dentur indulgentiæ modo majores, modo minores, responderi potest, id posse accidere duplici de causa : aliquando enim datur indulgentia minor, quam pro magnitudine causæ dari posset, et hoc modo datur pro eadem causa modo major, modo minor indulgentia, et numquam superat indulgentiæ magnitudo magnitudinem causæ. Potest etiam fieri, ut idem opus bonum sit uno tempore magis proportionatum fini, cujus gratia datur indulgentia, et magis utile, vel necessarium, quam alio tempore, ut vigente magna necessitate eadem eleemosyna plus conferet ad subsidium pauperum, quam si ea charitas annonæ non vigeret : et imminente gravissimo periculo eadem oratio cum eodem jejunio, et eleemosyna magis necessaria erit ad placandum Deum, quam si illud periculum non immineret. Ex quo sequitur, ut idem sit opus bonum secundum se, sed ex accidente diversum, et causa revera non sit eadem, et ideo non sit mirum, si dentur variæ indulgentiæ pro illo opere, quod uno tempore majorem causam, alio tempore minorem offert.

Ad aliud, quod pro causa levissima dentur indulgentiæ maximæ, jam supra responsum est, id fieri, quoniam causa, quæ est in se levissima, si attendatur labor, aut sumptus, aut aliquid ejusmodi, sæpe maxima est, si consideretur proportio ad finem, ad quem obtinendum indulgentiæ proponuntur.

Ad tertium illud de populi deceptione respondemus, ut plurimum nullum esse deceptionis periculum, quoniam non existimamus, indulgentias a Sede Apostolica sine justa causa dari; tamen sicut potest fieri, ut aliquando indulgentia non sortiatur effectum ob defectum ejus, qui illam suscipit, vel ob defectum auctoritatis in eo, qui illam concedit, ita non debet videri absurdum, si aliquando idem accidat ob defectum causæ, et christianus populus non ignorat ad fidem pertinere, quod sit in Ecclesia potestas indulgentias concedendi, non autem quod in particulari non possit fieri, ut indulgentia vel non sit rata, vel non prosit, et ideo sic accipiunt prudentes Christiani Pontificias indulgentias, ut simul etiam studeant dignos pœnitentiæ fructus ferre, ac pro suis peccatis Domino satisfacere.

Ad quartum de illo communi pronuntiato, indulgentiæ tantum valent, quantum sonant, respondemus, pronuntiatum illud verissimum esse, *sed intelligi de indulgentia, cui* non desunt necessariæ conditiones, auctoritas in concedente, charitas in suscipiente, et justitia, ac pietas in causa. Fuit autem celebris apud veteres scholasticos quæstio illa, an indulgentiæ tantum valeant, quantum sonant, vel quantum ab Ecclesia prædicantur, propter nonnullos errores, qui tunc vigebant, cum alii dicerent, indulgentias non valere nisi pro mensura devotionis, alii tantum valere quantum opus injunctum ex se ad satisfaciendum prodest, alii tantum valere coram Ecclesia, non coram Deo. Qui errores a S. Thoma, aliisque veteribus confutati, extincti jam sunt.

At postremum de thesauro meritorum Christi, et sanctorum, qui dicitur esse vera causa indulgentiarum, respondemus : thesaurum meritorum Christi, et sanctorum esse veram causam, cur indulgentiæ concedi possint : sed præter istam causam requiri aliam, quæ moveat ad dispensandum the-

saurum hoc tempore potius quam alio, et nunc magis nunc minus liberaliter ; non enim debent Pontifices relaxare pœnitentialem satisfactionem, neque recurrere ad thesaurum, nisi quando judicant id esse necessarium, vel utile ad gloriam Dei, et animarum salutem.

CAPUT XIII.

De dispositione suscipientis indulgentias.

In eo, qui cupit revera fructum ex indulgentiis capere, duo requiri diximus, ut sit in statu gratiæ, et ut perficiat quod pro indulgentia fuerit injunctum. Et quidem exigi statum gratiæ docent communiter Theologi in 4. dist. 20. et ratio est apertissima, quoniam indulgentia cum remittat reatum pœnæ temporalis relictum post remissionem culpæ, sine dubio requirit, ut culpa sit jam remissa, ac per hoc translatus sit homo per infusionem gratiæ, et charitatis de statu peccati in statum filiorum Dei. Præterea nulla ratio patitur, ut pœna remittatur ei, qui adhuc hæret in culpa ; vel debitum illi condonetur nomine Dei, qui adhuc est aversus a Deo, et hostis, ac inimicus. Denique nomen ipsum indulgentiæ, ut initio diximus, sonat paternam facilitatem in filios, quæ non debet esse communis cum servis, maxime fugitivis, quales sunt omnes, qui Deo deserto diabolum sequuntur. Pari ratione exigi, ut opus injunctum perficiatur, convenit inter omnes ut patet ex S. Thoma in 4. dist. 20. quæst. 1. art. 5. quæstiuncula 3. et ex aliis. Sed his positis tamquam certis et exploratis multæ supersunt quæstiones. Prima est, an requiratur status gratiæ solum eo tempore quo percipitur indulgentia ; an etiam cum perficiuntur opera injuncta, vel etiam cum primum indulgentiæ pronuntiantur, aut earum litteræ recipiuntur. Nam Cajetanus tract. 10. quæst. 2. et tract. 15. cap. 9. Petrus de Soto lect. 3. de Indulg. et alii contendunt non requiri statum gratiæ, cum indulgentiæ publicantur, vel litteræ indulgentiarum recipiuntur, nisi forte idem sit tempus publicationis et perceptionis : ut cum in sacello Pontificio dantur indulgentiæ omnibus, qui divinis officiis in eo loco interfuerunt, tamen requiri statum gratiæ non solum, cum indulgentia percipitur, sed etiam cum perficitur opus injunctum. Ratio hujus sententiæ est, tum quia in ipsis litteris pontificiis, ut plurimum exprimitur, indulgentias concedi iis, qui vere pœnitentes ecclesiam visitaverint, aut tale, vel tale opus fecerint ; tum etiam quia indulgentia non acquiritur, nisi per opera viva vere meritoria, et satisfactoria, qualia non sunt, nisi ea, quæ fiunt in statu gratiæ.

Alii tamen gravissimi auctores, ut Petrus Paludanus in 4. distinct. 20. quæst. 4. artic. 3. concl. 1. S. Antoninus 1. part. tit. 10. cap. 3. §. 5. in fine, et Antonius Cordubensis, quæst. 24. de Indulgent. et alii contra sentiunt. Non requiri statum gratiæ, nisi cum ipsa indulgentia percipienda est. Ratio posterioris hujus sententiæ est, quia indulgentia non nititur nostra satisfactione, sed Christi, et ideo non videtur necessarium, ut opus injunctum sit opus vivum, et satisfactorium. Deinde quia Bonifacius VIII in extravaganti, Antiquorum, dicit, se concedere indulgentiam iis, qui visitabunt ecclesias pœnitentes, et confessi, vel qui pœnitebunt et confitebuntur. Ex his sententiis prior sine dubio tutior est, ut S. Antoninus etiam notavit. Est etiam certa, quando opus injunctum in litteris pontificiis expresse jubetur perfici in statu gratiæ, ut cum in extravaganti. Unigenitus, de pœnitent. et remiss. Item in Constitutionibus de indictione jubilæi Clementis VII, Julii III et Gregorii XIII expresse habetur, ut qui indulgentiam consequi volunt, vere pœnitentes et confessi visitent ecclesias, oreat etc. Denique verior mihi esse videtur, etiamsi in litteris pontificiis id non exprimatur, quando opus injunctum tale est, ut non conferat ad finem, nisi fiat in statu gratiæ : ut si finis indulgentiæ sit placare Deum Christiano populo, et ideo injungantur preces, jejunia, eleemosynæ, visitationes ecclesiarum, et similia. Cum Deus non placetur per opera mortua, necessarium esse videtur, ut opera illa fiant in statu gratiæ, alioqui nihil conferunt ad finem, et proinde non est intentio concedentis, ut indulgentiam lucrentur, qui in statu peccati illa opera faciunt. At posterior opinio vera esse videtur, quando opus injunctum utile est ad finem, pro quo datur indulgentia, etiamsi non fiat in statu gratiæ. Ut exempli gratia, si finis indulgentiæ sit ædificatio basilicæ, vel subventio pauperum, aut recuperatio Hierosolymæ, et propter ista dentur indulgentiæ contribuentibus pecunias, vel arma ; quia non minus ad finem conducunt pecuniæ illæ, vel arma, si dentur ab

homine peccatore, quam a justo ; probabile est, prodesse illa opera, etiamsi facta sint in statu peccati, modo is, qui ea fecit sit in statu gratiæ, quando reipsa percipit indulgentiam.

Altera quæstio est, utrum non solum requiratur status gratiæ ad indulgentiam obtinendam, sed etiam carentia omnis culpæ venialis. Sed facilis responsio est, si distinctione utamur. Nam vel quæstio est de tempore, quo perficiuntur opera injuncta, vel de tempore, quo percipitur fructus indulgentiæ. Si de priore tempore quæstio sit, rursus alia distinctione opus est, nam vel peccatum veniale vitiat opus bonum injunctum, ut si quis oret, vel jejunet ex vana gloria : vel non vitiat, sed per accidens ei conjungitur, ut si quis dum eleemosynam facit, vel ecclesiam visitat, loquatur verbum aliquod otiosum. Quod si bonum opus non vitietur, certum est non impediri fructum indulgentiæ, si vero bonum opus vitietur, ita ut ipsum efficiatur veniale peccatum, tum sine dubio impeditur fructus indulgentiæ, si opus illud erat faciendum ad placandum Deum, vel satisfaciendum pro peccato : non enim per peccatum veniale placatur Deus, neque satisfit Deo. Et hæc est sententia Adriani in 4. tract. de indulg. conclus. 4. et Petri de Soto lect. 3 de indulg. quod si opus faciendum non erat ad placandum Deum, neque ad satisfaciendum, sed solum ad subventionem pauperum, vel alium finem, qui potest obtineri, etiamsi opus non fiat in statu gratiæ, tunc non impeditur fructus indulgentiæ, quamvis opus peccato veniali fuerit vitiatum.

At si de posteriore tempore quæstio sit, respondendum erit, non impediri fructum indulgentiæ, si quis eo tempore habeat, vel committat veniale peccatum, nisi quoad remissionem pœnæ debitæ propter illam culpam venialem : non enim dimittitur pœna, nisi prius dimissa fuerit culpa. Nulla autem ratio est, cur non possit percipi fructus indulgentiæ quoad remissionem pœnæ debitæ propter alias culpas sive lethales, sive veniales jam remissas, etiamsi culpa aliqua venialis adhuc hæreat in anima. Nam peccatum veniale non impedit statum gratiæ, qui requiritur ad hoc ut homo sit capax indulgentiæ.

Tertia quæstio est de confessione, quæ ut plurimum requiritur, ut pars operis injuncti, an exigatur semper in re, an vero sufficiat in proposito. Responsio facilis est. Nam quando in forma indulgentiæ diserte ponitur, ut qui eam lucrari cupiunt, confiteantur peccata sua intra tot dies, tunc sine dubio exigitur confessio in re, *quoniam ponitur* in forma indulgentiæ, ut conditio quædam, sive ut pars operis injuncti, et non solum, ad hoc, ut homo transferatur de statu peccati ad statum gratiæ. Quando autem in forma indulgentiæ non injungitur expresse opus confessionis, sed simpliciter dicitur concedi indulgentiam vere pœnitentibus et confessis : tunc non videtur requiri confessio, ut pars operis injuncti, sed solum ut homo sit in statu gratiæ, et ideo si quis non habeat peccata lethalia, non necessario confiteri tenebitur, et si habeat peccata lethalia, probabile est, sufficere illi contritionem cum proposito confitendi : nam per hæc adipiscetur statum gratiæ. Ita docent Paludanus in 4. dist. 20. quæst. 4. art. 2. Silvester verbo Indulgentia num. 20. Panormitanus in cap. Omnis utriusque, de pœnit. et remiss. Felinus in serm. de Indulgentiis num. 12. et alii. Tamen tutius et probabilius videtur requiri confessionem in re, et non solum in voto, quotiescumque dicitur, indulgentiam concedi pœnitentibus et confessis, ut docent S. Antoninus 1. par. tit. 10. cap. 3. Adrianus in 4. sentent. tract. de Indulgent. Cajetanus tract. 15. de Indulgent. cap. 10. Navarrus de Jubilæo notab. 18. numero 1. et Glossa in extravagantem Antiquorum, de pœnit. et remiss.

Quarta quæstio est, an percipiat indulgentiam, qui non perficit omnia opera injuncta, sed aliqua tantum, ob inopiam, vel morbum, vel alia justa causa impeditus. Responsio communis est, S. Thomæ, Durandi et aliorum in 4. dist. 20. *non* percipi indulgentiam, nisi ab iis, qui integre omnia opera injuncta perficiunt, concessio enim conditionata non valet, nisi conditio impleatur. Atque in hanc quoque sententiam allegari solet dictum illud commune : indulgentiæ tantum valent, quantum sonant. Nam Summi Pontifices, quando volunt percipi indulgentiam ab iis, qui legitime impediti non perficiunt omnia opera injuncta, addere solent, ut confessarii commutent opera injuncta in alia pia opera, vel disertis verbis explicant, obtineri indulgentiam ab iis, qui inchoarunt opera injuncta, et perficere non potuerunt, ut habetur in extravaganti Unigenitus, et in aliis similibus, in quibus annus jubilæi publicatur.